

Dómsmálaráðuneytið

Reykjavík, 15. júlí 2026
Tilvísun: 2026060939/K.J.

Efni: Mál nr. S-95/2026 – drög að frumvarpi sífjalaganefndar til nýrra hjúskaparlaga

1.

Persónuvernd vísar til draga sífjalaganefndar að frumvarpi til nýrra hjúskaparlaga, mál nr. S-95/2026 í samráðsgátt stjórnvalda.

Samkvæmt 4. mgr. 36. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 skal hafa samráð við eftirlitsyfirvald við undirbúning tillögu að löggjafarráðstöfun sem tengist vinnslu persónuupplýsinga. Persónuvernd telur að með hliðsjón af efni frumvarpsdraganna hefði verið rétt að senda þau stofnuninni sérstaklega til umsagnar. Ekki var send umsagnarbeiðni á Persónuvernd og gerir stofnunin athugasemd við það, enda fela drögin í sér tillögur um þónokkra vinnslu persónuupplýsinga.

Vinnsla samkvæmt frumvarpsdrögunum getur tekið til fjárhagsupplýsinga og upplýsinga um fjölskylduhagi, börn, heilsufar og trúar- eða lífsskoðanir. Um getur verið að ræða viðkvæmar persónuupplýsingar samkvæmt 3. tölul. 3. gr. laga nr. 90/2018, sbr. 1. mgr. 9. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679. Við vinnsluna þarf meðal annars að gæta þess að persónuupplýsingar séu nægilegar, viðeigandi og ekki umfram það sem nauðsynlegt er miðað við tilgang vinnslunnar.

Í kafla 6.5 í almennum athugasemdum við frumvarpsdrögin kemur fram að frumvarpið þyki ekki hafa teljandi áhrif á persónuvernd. Persónuvernd telur að sú niðurstaða þarfnist nánari rökstuðnings að því er varðar þau ákvæði frumvarpsdraganna sem fela í sér nýmæli um vinnslu persónuupplýsinga, einkum 74. gr. eins og vikið er að neðar.

2.

Í 74. gr. er lagt til nýmæli sem felur í sér að hafi sammæli ekki tekist um fjárskipti vegna skilnaðar og ekki verið sett fram krafa um opinber skipti geti hvort hjóna óskað skriflegrar heimildar sýslumanns til að krefjast upplýsinga hjá öðrum um eignir og skuldastöðu hins hjóna. Þeim sem leitað er til er skylt að veita upplýsingarnar.

Samkvæmt greinargerðinni hefur ákvæðið það markmið að auðvelda hjónum að ljúka fjárskiptum án opinberra skipta. Þar kemur jafnframt fram að samkvæmt gildandi lögum hafi maki ekki sambærilega heimild til að afla upplýsinga um eignir og skuldir hins hjóna. Ákvæðið felur því í sér nýjan grundvöll fyrir miðlun persónuupplýsinga frá þriðju aðilum til annars hjóna.

Persónuvernd gerir ekki athugasemd við það markmið að tryggja að fjárskipti byggist á réttum og fullnægjandi upplýsingum. Ákvæðið er hins vegar rúmt og kemur hvorki fram hvaða aðila megi krefja um upplýsingar né hvaða upplýsingaflokka heimildin taki til. Orðalagið getur meðal annars tekið til upplýsinga frá fjármálafyrirtækjum, lífeyrissjóðum, váttryggingafélögum, vinnuveitendum og opinberum aðilum.

Ekki er mælt skýrt fyrir um að sýslumaður skuli meta nauðsyn og meðalhóf þeirrar upplýsingaöflunar sem óskað er eftir, afmarka hana við tiltekið tímabil eða tilgreina hvaða upplýsingar megi afhenda. Þá kemur ekki skýrt fram hvort upplýsingarnar eigi að afhenda beint til þess hjóna sem fær heimildina eða til sýslumanns.

Vinnsla samkvæmt ákvæðinu getur jafnframt varðað persónuupplýsingar þriðju manna, svo sem upplýsingar sem koma fram á sameiginlegum reikningum, í tengslum við sameign eða í öðrum fjárhagsgögnum. Tryggja þarf að upplýsingar um þriðju menn verði ekki afhentar nema að því marki sem þær eru nauðsynlegar vegna fjárskiptanna.

Að mati Persónuverndar væri betur til þess fallið að tryggja meðalhóf vinnslunnar að upplýsingarnar yrðu afhentar sýslumanni. Sýslumaður gæti þá metið hvaða upplýsingar hefðu þýðingu fyrir fjárskiptin og afmáð upplýsingar um þriðju menn eftir því sem unnt væri áður en gögn væru afhent umsækjanda.

Einnig þarf að hafa í huga að heimildin getur átt við í málum þar sem mikil átök eru milli hjóna eða þar sem annað þeirra hefur sætt fjárhagslegu eða annars konar ofbeldi. Því þarf að mæla skýrt fyrir um málsmeðferð, tilkynningu til þess sem upplýsingarnar varða og endurskoðun ákvörðunar sýslumanns.

3.

Í 12. gr. frumvarpsdraganna er fjallað um könnun hjónavígsluskilyrða. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins er sýslumanni heimilt að afla upplýsinga eða gagna hjá Þjóðskrá Íslands, sýslumönnum og dómstólum með rafrænum hætti og skulu þessir aðilar veita rafrænan aðgang að umbeðnum upplýsingum eða gögnum.

Ákvæðið er að meginefni sambærilegt 3. og 4. mgr. 13. gr. gildandi hjúskaparlaga, þar sem þegar er mælt fyrir um slíka gagnaöflun og upplýsingaskyldu gagnvart hjónaefnum. Í greinargerð frumvarpsdraganna er jafnframt tekið fram að ekki séu lagðar til efnislegar breytingar á grunnákvæðum kaflans um könnun hjónavígsluskilyrða.

Ákvæði 61., 64. og 67. gr. frumvarpsdraganna um form kaupmála, allsherjarskrá um kaupmála og aðgang að upplýsingum um tilvist og efni kaupmála eiga með sama hætti efnislegar hliðstæður í 80., 86. og 90. gr. gildandi hjúskaparlaga. Skráning kennitalna votta, skráning upplýsinga um aðila kaupmála, auglýsing í Lögbirtingablaði og almennur aðgangur að efni kaupmála eru því ekki nýmæli.

Ákvæði 105. og 107. gr. frumvarpsdraganna koma að hluta í stað 127. gr. gildandi hjúskaparlaga um kröfur aðila og gagnaöflun. Ákvæðin eru þó ítarlegri en gildandi réttur. Í 105. gr. er meðal annars lagt til það nýmæli að sýslumanni verði heimilt að birta í Lögbirtingablaði tilkynningu um meðferð máls ásamt persónuupplýsingum þess sem krafan beinist gegn. Þá felur 3. mgr. 107. gr. í

sér nýja skyldu allra þeirra sem sýslumaður leitar til til að afhenda honum gögn sem hann telur nauðsynleg fyrir úrlausn máls. Slíkri almennri afhendingarskyldu þriðju aðila er ekki fyrir að fara í gildandi lögum.

Persónuvernd telur almennt æskilegt að við heildarendurskoðun laganna sé tekið mið af breyttu upplýsingaumhverfi, þar sem opinberar upplýsingar eru í auknum mæli rafrænar, leitarbærar og auðvelt er að samtengja þær öðrum upplýsingum. Sérstaklega þarf að meta nauðsyn og meðalhóf þeirrar opinberu birtingar og gagnaöflunar sem 105. og 107. gr. gera ráð fyrir, meðal annars hvaða upplýsingar meggi birta eða afla, hvaða aðilum gagnaöflun geti beinst að og hvaða verndarráðstafanir skuli gilda.

Í því samhengi bendir Persónuvernd á að ef líklegt er að tiltekin tegund vinnslu geti haft í för með sér mikla áhættu fyrir réttindi og frelsi einstaklinga skal ábyrgðaraðili láta fara fram mat á áhrifum fyrirhugaðrar vinnslu á persónuvernd áður en hún hefst, sbr. 1. mgr. 35. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679. Slíks mats skal einkum krafist vegna umfangsmikillar vinnslu sérstakra flokka persónuupplýsinga, sbr. b-lið 3. mgr. sömu greinar, en vinnsla samkvæmt frumvarpsdrögum getur meðal annars tekið til viðkvæmra persónuupplýsinga í skilningi 3. tölul. 3. gr. laga nr. 90/2018.

Í 10. mgr. 35. gr. reglugerðarinnar er gert ráð fyrir að þegar vinnsla byggist á lögum og mat á áhrifum á persónuvernd hefur þegar farið fram sem hluti af almennu áhrifamati við samþykkt lagagrundvallarins þurfi ábyrgðaraðili almennt ekki að endurtaka matið. Með hliðsjón af framangreindu telur Persónuvernd æskilegt að ráðuneytið láti fara fram mat á áhrifum á persónuvernd áður en frumvarpið verður lagt fram á Alþingi og að forsendur og niðurstöður matsins komi fram í lögskýringargögnum.

Stofnunin gerir ekki sérstakar tillögur að breytingum á framangreindum ákvæðum að svo stöddu en telur að þau þurfi að falla undir umrætt mat á áhrifum á persónuvernd, ásamt ákvæðum tillagðrar 74. gr.

Persónuvernd áréttar jafnframt að verði framkvæmd 12. gr. útfærð þannig að hún feli í sér beinan aðgang sýslumanna að upplýsingakerfum annarra stjórnvalda þarf að tryggja viðeigandi aðgangsstýringu, afmörkun aðgangs við einstök mál, skráningu uppflettinga og virkt eftirlit með notkun aðgangsins.

4.

Tillögur Persónuverndar

Með vísan til framangreinds leggur Persónuvernd til eftirfarandi breytingar á frumvarpsdrögum:

1. Breyting á 1. tölul. 1. mgr. 74. gr.

Persónuvernd leggur til að 1. tölul. 1. mgr. 74. gr. verði orðaður á þessa leið:

óskað þess að sýslumaður, með skriflegri og rökstuddri ákvörðun, krefji tilgreindan aðila um tilteknar upplýsingar um eignir og skuldir hins hjóna, enda séu upplýsingarnar nauðsynlegar vegna fjárskiptanna. Í ákvörðun skal afmarka upplýsingabeiðni að efni, tímabili og þeim aðila sem hún beinist að. Upplýsingarnar skulu afhentar sýslumanni, sem

afhendir umsækjanda aðeins þær upplýsingar sem hafa þýðingu fyrir fjárskiptin og afmáir upplýsingar um þriðju menn eftir því sem unnt er, og

Persónuvernd leggur jafnframt til að við ákvæðið bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Áður en ákvörðun samkvæmt 1. tölul. 1. mgr. er tekin skal veita því hjóna sem upplýsingarnar varða kost á að tjá sig, nema slíkt geti stefnt tilgangi upplýsingaöflunarinnar í hættu. Sé upplýsingagjöf frestað af þeirri ástæðu skal upplýsa viðkomandi um ákvörðunina um leið og það verður unnt án þess að tilgangi upplýsingaöflunarinnar sé stefnt í hættu. Kæra má ákvörðun sýslumanns til ráðuneytisins.

2. Breyting á almennum athugasemdum

Persónuvernd leggur til að kafli 6.5 í almennum athugasemdum við frumvarpsdrögin verði endurskrifaður og þar verði gert ítarlegt mat á nauðsyn, meðalhófi og áhættu þeirra vinnsluheimilda sem frumvarpið hefur að geyma, ásamt þeim verndarráðstöfunum sem fyrirhugað er að grípa til.

Persónuvernd áskilur sér rétt til að gera frekari athugasemdir við málið á síðari stigum þess. Verði óskað frekari athugasemda um einstök atriði verða þær fúslega veittar.

F.h. Persónuverndar,

Eleonora Bergþórsdóttir

Konráð Jónsson

Afrit/Hjálagt: